



rijksuniversiteit
 groningen

11-11-2010 | 1

Nascholing

Toetsen van Teulings

› Mark Eldering

(docent Willem Lodewijk Gymnasium & FEB)

Louwrens Wouda

(vakdidacticus RuG)



rijksuniversiteit
 groningen

Het centrale examen en het schoolexamen

De stof voor het centraal examen staat beschreven in de Cevo syllabus

De stof voor het schoolexamen moet in ieder geval de volgende elementen bevatten:

Concept schaarste	10 %
Concept ruil	10 %
Keuzeonderwerpen (minimaal 2)	10 %
Klaslokaalexperimenten	<u>10 %</u>

Totaal 40 % van de studielasturen havo/vwo



rijksuniversiteit
groningen

Vak: Economie		Leerjaar: 4		Schooljaar: 2009-2010	
Periode	Stofomschrijving	Afsluiting Toets, PO	Gewicht Overgang (%)	Gewicht SE(%)	
1	Schaarste Ruil	Toets 1 Toets 2	a) a)		
2	Ruilen over tijd	Toets 3 Toets 4	a) a)		
3	Markt	Toets 5 Toets 6	a) a) Totaal 75%		
1-3	Experimenten Later door de docent in te vullen	Experimentenlogboek Opdrachten	15% 10%		

a) Bij afwezigheid bij een van de toetsen zal het cijfer 1 worden toegekend. Toetsen kunnen niet worden ingehaald^[1] of herkanst. Het eindcijfer wordt gebaseerd op het experimentenlogboek, de eventuele opdrachten en op de 5 hoogst behaalde toetscijfers. Alle toetsen tellen hierbij even zwaar.

^[1] In klas 4 zal als pilot met het nieuwe examenprogramma economie worden gestart. Dit examenprogramma zal rond acht concepten worden opgebouwd. In klas 4 worden vier van deze concepten behandeld.

^[2] Indien twee of meer toetsen door overmacht worden gemist, kan in overleg met de docent worden besloten om alsnog een inhaalmoment aan het eind van het jaar in te richten



rijksuniversiteit
groningen

Voorbeeld toetsvragen

11-11-2010 | 4

Opgave C (10 punten)

Gegeven zijn de volgende vraag- en aanbodvergelijkingen van een bepaald product:

$$Q_v = -8p + 800$$

$$Q_a = 4p - 100$$

Q_v en Q_a zijn respectievelijk de gevraagde en aangeboden hoeveelheden in kilogrammen, p is de prijs in euro's per kilogram.

De markt is in evenwicht als $Q_a = Q_v$

• Schets de vraag- en aanbod lijnen in een grafiek (1p).

Tip: maak de schets lekker groot, je moet er straks meer dingen in aangeven

• Bereken de evenwichtsprijs en de evenwichtshoeveelheid en geef deze aan in de schets. (2p)

De overheid voert een subsidie in van 24 euro per kilogram. De producent ontvangt deze subsidie.

• Leidt de nieuwe aanbodfunctie af en teken deze in de schets. (3p)

• Bereken de evenwichtsprijs en de evenwichtshoeveelheid na invoering van de subsidie en laat dit zien in schets. (2p)

• Bereken hoeveel procent de consument ontvangt van deze subsidie. (2p)



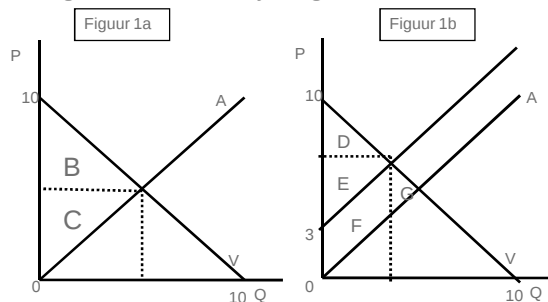
rijksuniversiteit
 groningen

Voorbeeld toetsvragen

11-11-2010 | 5

Opgave E (5 Punten)

In figuur 1a en 1b zie je vraag en aanbod naar een bepaald goed. Figuur 1a geeft de situatie zonder accijns weer, in figuur 1b is er een accijns ingevoerd.



Geef een korte uitleg van de begrippen consumenten en producentensurplus (2p)

Welk gebied geven het producentensurplus weer (voor en na belasting) (1p)

Wat geeft de oppervlakte G weer? (2p)



rijksuniversiteit
 groningen

Voorbeeld toetsvragen

11-11-2010 | 6

Gert en Hermien (9 punten)

Gert en Hermien, beide 30 jaar oud, wonen sinds anderhalf jaar samen in een huis dat ze samen hebben gekocht. Over een half jaar verwachten Gert en Hermien hun eerste kind. Ze hopen later nog een tweede of zelfs derde kindje te krijgen.

Gert heeft aan de kunstacademie Minerva gestudeerd en daarna een paar jaar als freelance illustrator gewerkt. Omdat dat niet beviel heeft hij drie jaar geleden de verkorte PABO gedaan en hij is nu sinds een halfjaar werkzaam als groepsleerkracht op een basisschool.

Hermien is na haar opleiding bedrijfseconomie als managementtrainee bij Google Nederland begonnen en is daar inmiddels opgeklommen tot commercieel directeur.

Gezien de huidige economische crisis maken Gert en Hermien zich enigszins zorgen om hun pensioenopbouw. Zeker Gert omdat hij tijdens zijn freelance werk geen pensioen heeft opgebouwd. Op dit moment werken Gert en Hermien beide fulltime (5 dagen in de week). Nu met hun kindje op komst zijn ze aan het nadenken over de vraag hoe ze de zorg voor hun kindje moeten vormgeven en wat de consequenties van hun eventuele keuzes zullen zijn.

•Schrijf op basis van de concepten 'Ruil' en 'Samenwerken en Onderhandelen' een advies voor Gert en Hermien waarbij je in ieder geval de verschillende mogelijkheden voor hun bespreekt en de (economische) voor- en nadelen weergeeft.

In de bijlage zijn per concept de bijbehorende begrippen gegeven. Juist gebruik van deze begrippen leidt tot een beter gefundeerd advies en dus tot een hoger cijfer. (9p)


Gert en Hermien

Elementen die punten opleveren:

- Het is noodzakelijk om hun leven opnieuw in te richten om hun kind een goede start (leervermogen en dienstbaarheid) te geven **(1p)**
- Handig als ze zich beide specialiseren om vervolgens te ruilen. Zo ontstaat wederzijds voordeel (Ruil) **(2p)**
- Gert heeft minder MK opgebouwd dus voor hem is het minder kostbaar zich van de arbeidsmarkt terug te trekken. (Ruil) **(1p)**
- Hermien heeft vooral voor bedrijfsspecifiek MK. Heeft ze opgebouwd en moet zich nu gaan uitbetalen volgens het impliciete contract dat ze met Google Nederland heeft. Maakt stoppen met werken stuk lastiger (Samenwerken & Onderhandelen) **(1p)**
- G&H moeten er wel van op aan kunnen dat ze hun tegengesteld belang opzij kunnen zetten en te handelen naar hun wederzijds belang (Samenwerken & Onderhandelen) **(1p)**
- Kunnen ze oplossen door contract/herhaald spel/ reputatie Samenwerken & Onderhandelen) **(1p)**
- Ze moeten er voor zorgen om een goede relatie met hun kinderen te onderhouden om zo hun pensioen veilig te stellen. Hermien valt af als makelaar in het intergenerationeel contact. Kan Gert deze rol overnemen? (Samenwerken & Onderhandelen) **(1p)**
- 1 punt over voor opbouw/diepgang en originaliteit van het advies
- Verder 1 punt per goed gebruikte overige begrippen uit ruil en samenwerken & onderhandelen. Tot een maximum van 9 punten totaal.



Vak: Economie		Leerjaar: 5		Schooljaar: 2009-2010
Periode	Stofomschrijving	Afsluiting Toets, PO	Gewicht Overgang (%)	Gewicht SE(%)
1	<i>Ruil en Markt</i> Module 7 Module 8	Opdracht 1 Toets 1	7,5% 20%	5%
2	<i>Samenwerken en onderhandelen</i> Module 9 Module 10	Opdracht 2 Toets 2	7,5% 20%	5%
3	<i>Risico en informatie</i> Module 11 Module 12	PO Toets 3	15% 20%	10% 5%
1-3	Experimenten	Experimentenlogboek	10%	5%

^[1] In klas 5 wordt het nieuwe pilot-examenprogramma economie vervolgd. De verdeling van de te volgen modules over de drie perioden alsmede de toegekende gewichten is onder voorbehoud.



rijksuniversiteit
 groningen

Voorbeeld toetsvragen

11-11-2010 | 9

Opgave D (4 punten)

De opbrengsten en kosten van een monopolist zien er als volgt uit

de afzetfunctie $p = -0,5q + 10$

de kostenfunctie $TK = 4q + 5$

p en TK luiden in euro's

q luidt in aantal stuks

1. Bereken de afzet (q) en de daarbij behorende prijs wanneer de monopolist streeft naar maximale totale winst. (2p)
2. Bereken de maximale totale winst. (2p)



rijksuniversiteit
 groningen

Voorbeeld toetsvragen

11-11-2010 | 10

1. Schrijf een stuk (van ongeveer 250 woorden) voor de minister waarin je de voor en nadelen van het bestaan van monopolies op een economische manier uiteenzet.

In je stuk moet in ieder geval de volgende aspecten meenemen:

- Hoe het vrijgeven van de markt voor abonnementen er voor kan zorgen dat de prijzen zullen dalen.
- De gevolgen van het vrijgeven van deze markt voor de samenleving als geheel (surplusanalyse)
- Hoe innovaties de inefficiënties van monopolies zowel kunnen verkleinen als vergroten en de gevolgen hiervan voor de samenleving als geheel (surplusanalyse).

Op het bronnenblad bij deze opgave zijn twee figuren gegeven (fig 1a,1b en fig 2). Bij de bespreking van aspect b en c dien je naar de juiste figuur te verwijzen. Hiernaast mag je, indien nodig, ook eigen figuren ter illustratie toevoegen.

Alle gebruikte figuren, eigen of uit het bronnenblad, moeten altijd toegelicht worden.



rijksuniversiteit
 groningen

Opdracht blok 2

Deel 1:

Deel 1 van de opdracht bestaat uit het maken en inleveren van de opgaven uit de module tm § 2.3. Dus de opgaven 1 tm 29

Deel 2:

In deel 2 van de opdracht moet je de in deel 1 opgedane kennis toepassen aan de hand van diverse multimediafragmenten. Deze fragmenten kun je vinden op:

www.gametheory.net

Dit is een website gemaakt voor studenten en docenten die bezig zijn met speltheorie. Op de website vind je diverse films, tv-series, liedjes en spellen waarin speltheorie een rol speelt (te vinden onder *students* en *pop culture*). Bij elk fragment wordt ook aangegeven welke elementen van de speltheorie naar voren komen en op welke manier.

- Kies 3 fragmenten uit verschillende categorieën (*film, television, music, theater or fiction*) en leg per fragment uit hoe de speltheorie daar naar voren komt.
- Vergelijk de drie gekozen fragmenten aan de hand van de speltheorie elementen die naar voren komen. Wat zijn de overeenkomsten en wat zijn de verschillen? Wat zijn de verbanden tussen de fragmenten onderling? Deze verbanden moeten natuurlijk weer te maken hebben met de speltheorie. Gebruik bij je beschrijving bijvoorbeeld (en bij voorkeur) een conceptmap (+ toelichting) of een posterpresentatie.



rijksuniversiteit
 groningen

11-11-2010 | 12

<http://www.youtube.com/watch?v=ED9gaAb2BEw>



Po economie in deze periode

De opdracht

Bij dit PO zetten jullie de eerste schreden op het wetenschappelijke vlak. Jullie moeten een economisch artikel (in het engels) lezen en op basis hiervan een eigen analyse maken. Het eerste deel van de opdracht is in eigen woorden een samenvatting van het door jullie gekozen artikel geven. Bij elk artikel is een uitgangswaarde gegeven; dit is het cijfer wat je maximaal (bij perfecte uitvoering) kan behalen voor deze samenvatting.

NB Je kan er voor kiezen om alleen deel 1 te doen je cijfer kan dan niet hoger worden als de uitgangswaarde van het artikel

Het tweede deel is een verdere analyse van het onderwerp van jullie artikel. Je kan hierbij denken aan:

- Betrekken van additionele literatuur¹¹
- Het onderwerp koppelen aan de actualiteit
- Het onderwerp koppelen aan je eigen ervaringen
- Zelf een onderzoekje gerelateerd aan het onderwerp uitvoeren
- Één aspect uit het artikel verder uitdiepen

NB Bij artikelen met een hoge uitgangswaarde hoeft deel twee minder uitgebreid te zijn.



Voorbeeld toetsvragen

Opdracht C (6 punten)

Bekijk volgende vacature:

Directeur-bestuurder

boegbeeld, ondernemer en grondlegger van samenwerking

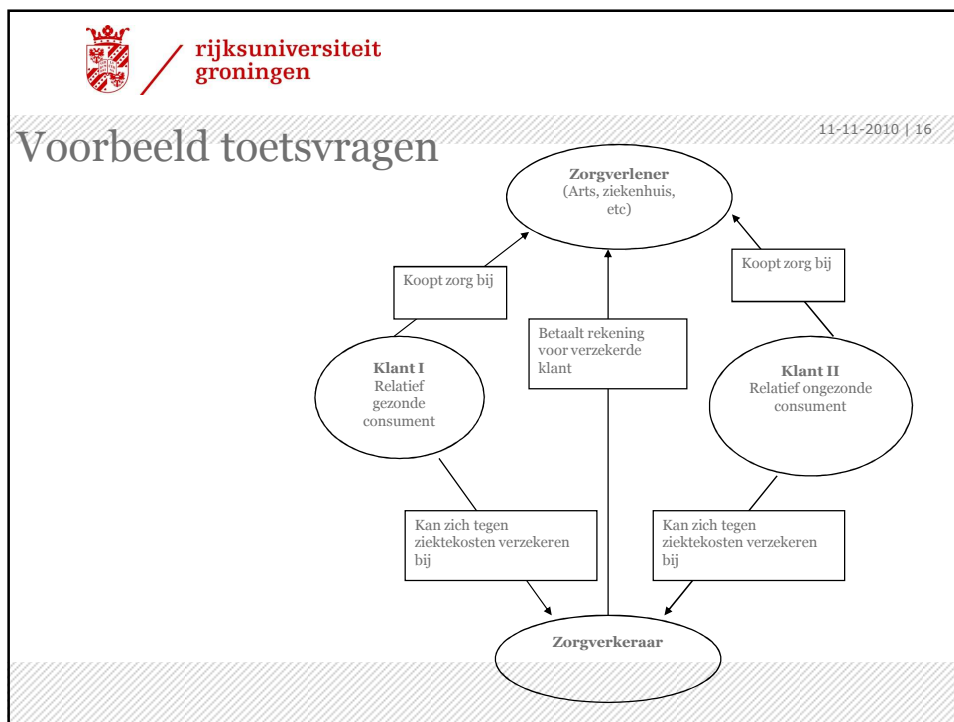
Vanzelfsprekend kent deze functie verschillende belangrijke componenten dan wel aandachtspunten. Dit zorgt voor een dynamisch werktein waarbinnen u de organisatie leidt en begeleidt. Uw doelstellingen zijn groei, vernieuwing en interne en externe relatie-building. Uw aanpak baseert u op een efficiënte organisatiestructuur, corporate governance, integriteit en maatschappelijk ondernemerschap. Als boegbeeld van de organisatie opereert u te midden van het politiek-bestuurlijke domein, (maatschappelijke) marktpartijen en consumenten. U bent de verbindende schakel en beschikt in dat kader over een breed netwerk, en u kent de weg binnen de overheid. Het maakt tevens dat deze functie zichtbaarheid vereist; ook buiten werktijd en in verschillende overleg- en onderhandelingsstructuren. Uw integrale managementervaring is essentieel, evenals uw kennis van financiën, P&O en pr, marketing en communicatie.

Uw gemotiveerde sollicitatie met curriculum vitae kunt u binnen twee weken versturen via www.gilp.nl/vacatures. Voor meer informatie kunt u bellen met mevrouw H. Lamers, senior adviseur, GTP Zeist, (030) 698 45 30. Een individueel assessmentprogramma kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

- Leg uit hoe deze werkgever (de opsteller van de vacature) met het probleem van averechtse selectie (*adverse selection*) kan worden geconfronteerd. (2p)
- Leg uit hoe deze werkgever (de opsteller van de vacature) dit probleem van averechtse selectie (*adverse selection*) kan oplossen/verkleinen. (1p)
- Leg uit hoe deze werkgever (de opsteller van de vacature) met het probleem van moreel gevaar (*moral hazard*) kan worden geconfronteerd. (2p)
- Leg uit hoe deze werkgever (de opsteller van de vacature) dit probleem van moreel gevaar (*moral hazard*) kan oplossen/verkleinen. (1p)

 rijksuniversiteit groningen				
Vak: Economie		Leerjaar: 6		Schooljaar: 2009-2010
Periode	Stofomschrijving	Afsluiting Toets, PO	Tijdsduur	Gewicht SE(%)
1	<i>Risico en informatie</i> <i>Welvaart en groei</i> Module 11 Module 12 Module 13	SE 1	120 min	20%
2	<i>Welvaart en groei</i> <i>Goede tijden slechte tijden</i> Module 13 Module 14 Module 15	SE 2	120 min	20%
3	<i>Alle concepten</i> Module 1 tm 15 Experimenten klas 6	SE 3 • Schriftelijke opdracht • Mondeling		30%

[\[1\]](#) In klas 6 wordt het nieuwe pilot-examenprogramma economie vervolgd. De verdeling van de te volgen modules over de drie periodes is onder voorbehoud.
[\[2\]](#) Schriftelijke opdracht wordt door de leerling thuis gemaakt. Tijdsduur van het mondeling wordt later bekend gemaakt.





Voorbeeld toetsvragen

Opgave D (8 Punten)

De koers van de Amerikaanse dollar daalt sterk. Vijf jaar geleden was de koers \$ 1 = € 1,10. Nu is de koers: \$ 1 = € 0,62. De prijzen van Amerikaanse export producten stegen in dezelfde periode met 13%, gemeten in dollars.

De oorzaak van de koersdaling hiervan ligt zowel bij de lopende rekening, met name bij de goederenrekening, als bij de kapitaalrekening van de betalingsbalans.

Tegelijkertijd zit Amerika nu in een zware recessie.

• Is het saldo van de goederenrekening van de VS verbeterd of verslechterd? Licht je antwoord toe. (2p)

Om de recessie tegen te gaan, heeft Bernanke, president van de Amerikaanse Centrale Bank de rentestand verlaagd.

• Leg uit dat deze maatregel een recessie kan bestrijden. (1p)

• Leg uit dat deze maatregel de koersdaling van de dollar versterkt. (1p)

• Welk effect heeft de koersdaling van de dollar op de internationale concurrentiepositie van de Europese producent? Licht je antwoord toe. (2p)

• Leg uit dat de val van de dollar kan bijdragen aan een herstel van de Amerikaanse economie. (2p)



Afsluitende mondeling

Werkwijze schriftelijk gedeelte.

Het mondeling zal in duo's worden afgenomen (**zie rooster mondeling**). Het is ook de bedoeling dat je met je duopartner één schriftelijke opdracht inlevert.

Met je duopartner kies je één context die voldoet aan de eerder genoemde normen. Vervolgens gaan jullie **individueel** alle theorie op deze context toepassen. Eens in de zoveel tijd leggen jullie beide analyses naast elkaar en kiezen jullie de beste.

Indien jullie er niet uitkomen plaats je beide versies in de opdracht. Geef dan wel goed aan wie wat heeft ingebracht. Zo ontstaat er één schriftelijke opdracht die jullie samen hebben gemaakt. Hiervoor ontvangen jullie een gezamenlijk cijfer

Let er wel op dat jullie allebei alle analyses doen, je mag dus niet de taken verdelen. Tijdens het mondeling zal worden gecontroleerd of jullie allebei wel alles hebben gedaan, blijkt dit niet het geval te zijn ontvang je een 1 voor het mondeling.

De deadline voor het schriftelijke gedeelte staat aangegeven in het rooster mondeling. Houd je aub aan deze deadline, dit geeft je docent de tijd om jullie stuk goed te lezen.

Mondeling

Het mondeling wordt in duo's afgenomen en zal gaan over de door jullie gemaakte opdracht. Tijdens het mondeling zal enerzijds worden gecontroleerd of jullie wel allebei alle analyses hebben gedaan, anderzijds geeft het je de mogelijkheid om het een en ander toe te lichten of zaken toe te voegen. Dit is een individuele activiteit waar je een individueel cijfer voor krijgt. Tijdens het mondeling mag je extra analyses inbrengen die niet in de schriftelijke opdracht pasten of die je graag individueel naar voren wilt brengen.

Becijfering

Het gezamenlijke cijfer op de schriftelijke opdracht en het individuele cijfer op het mondeling tellen allebei even zwaar. Het gemiddelde van deze cijfers telt voor 30% mee in het schoolexamen.



rijksuniversiteit
 groningen

11-11-2010 | 19

